

ОСНОВНІ ОРІЄНТИРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

О. В. БЕРВЕНО, д-р. екон. наук, доц.,
проф. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Н. В. ВОЛКОДАВ, магістрант
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків*

Сучасний стан світової цивілізації відрізняється динамізмом, суперечливістю та багатовекторністю. В новому тисячолітті людство стикається з новими небаченими раніше проблемами і загрозами поряд із загостренням багатьох тих, що існували раніше, які набувають глобального характеру й потребують невідкладних заходів. Глобалізація виступає каталізатором цих процесів, трансплантує їх в різні країни світу.

Сучасний формат економіки обумовлений процесами, що відбувалися на зламі тисячоліть і отримали розвиток в ХХІ столітті. До фундаментальних процесів, що кардинально змінюють сучасний економічний простір, слід віднести глобалізацію і локалізацію, інтеграцію і зворотні процеси роз'єднання (сепаратизму), ієрархізацію і мережевізацію, неоіндустріалізацію, урбанізацію, інформатизацію та ін. Поява нових технологій і мобільних автоматизованих високоточних виробництв зумовлюють радикальні зміни, що формують економіку найбільш розвинених країн і суттєво впливають на економіку транзитивних суспільств. Незважаючи на те, що сучасну економіку можна охарактеризувати як таку, яка розвивається все в більшій мірі в напрямку інтелектуальної, «розумної», креативної, цифрової, протиріч і викликів, з якими вона стикається, стає все більше. В силу цього виникає величезна потреба пошуку механізмів її сталого розвитку.

Про занепокоєння світової спільноти зростаючою невизначеністю, ризикованістю і суперечливістю розвитку свідчить безліч досліджень, рейтингів і документів, присвячених цій проблемі. Серед нагальних проблем сучасного етапу розвитку слід відзначити жорсткий характер глобальних фінансово-економічних криз; зростання масштабів нерівності у різноманітних проявах по всьому світу як між країнами, так й межах окремих країн; загострення проблеми безробіття, що пов'язано з тенденціями цифровізації економік світу; проблему виснаження ресурсів та низької ефективності їх використання; наростання кількості екологічних та техногенних катастроф. Окремого значення для сучасного розвитку світового господарства набувають проблеми, що пов'язані з кризою, викликаною пандемією COVID-19.

У 2020 році COVID-19 вразив майже всі країни та понад 50 мільйонів людей у всьому світі. Весь світ опинився в умовах радикальної невизначеності та стикається з новими труднощами, враховуючи проблеми зі здоров'ям, економічні та соціальні проблеми. Пандемія спричинила найсерйознішу економічну кризу з часів Великої депресії. На думку багатьох експертів більшість економік не відновлять свої обсяги виробництва 2019 року як мінімум до 2022 року. Ця криза має безпрецедентний характер: крім вже

отриманих короткочасних неодноразових шоків, більшість суб'єктів світового господарства в подальшому очікують довгострокові наслідки для людського капіталу та національної продуктивності. Криза COVID значно прискорила деякі існуючі тенденції, зокрема цифровізацію, запустивши хвилі змін із широким діапазоном можливих траєкторій. Всі ці та багато інших проблем актуалізують потребу пошуку нових шляхів та напрямів сучасного розвитку.

Нестійкість сучасного соціально-економічного розвитку пов'язана, перш за все, з характером економіки, з тими глибинними процесами, які її охопили. Звернемо увагу на той факт, що людство не зможе розвиватися без зростання економіки. В силу чого економіка знаходиться в постійному пошуку джерел свого зростання. Але найнебезпечніші ситуації якраз і виникають від характеру цього зростання. Це стосується як ресурсної бази виробництва, так і технологій виробництва, умов розподілу створеного багатства і впливу економіки на середовище проживання людини. Відносно першого аспекту (ресурсного) слід зауважити, що на сучасному етапі людство особливо гостро зіткнулося з проблемою вичерпності ресурсів, їх обмеженості та нерівномірності розподілу. Безумовно, останнє породжує напругу, активізуючи пошук ресурсощадних технологій, обумовлюючи подальшу трансформацію економічних систем та світового господарства в цілому на основі принципів сталого розвитку.

В умовах значного рівня соціально-економічної нестабільності головними трендами подальшого прогресивного розвитку людської цивілізації мають бути інклюзивність, сталість, розумність. Оскільки особливого значення в сучасних умовах набуває необхідність вирішення чисельних екологічних проблем та зняття надмірного антропогенного тиску на біосферу, то в екологічній сфері необхідність впровадження концепції сталого розвитку не підлягає сумніву. Важливого значення набуває також соціальна складова розвитку, тому що сучасне глобальне суспільство також знаходиться в умовах перманентних глибинних трансформацій. Вважаємо, що імплементація концепції сталого розвитку в соціальну сферу має здійснюватися в комплементарній єдності з концепціями людського та інклюзивного розвитку. Поєднання економічної, соціальної та екологічної ефективності, що можливо в умовах імплементації концепції сталого розвитку, є основним механізмом збалансування основних параметрів розвитку.

Сталий розвиток сприяє вирішенню чисельних проблем та забезпечує довгострокові ефекти розвитку. Він також активно підштовхує систему до використання ефективної моделі ресурсозбереження. В умовах переходу до нового технологічного укладу ресурсозбереження стає домінантною складовою конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів. Важливого значення для сталого довгострокового розвитку економічної системи в умовах соціально-економічної нестабільності та високого динамізму змін при переході на шлях інноваційного розвитку набуває компліментарна єдність технологічних та соціокультурних факторів розвитку. Без забезпечення сумірної компліментарності технологічного й соціального факторів можливими наслідками будуть чисельні техногенні катастрофи та нові технологічні небезпеки розвитку.